

Сіткар С.В.,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри комп'ютерних технологій,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)

Сіткар Т.В.,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри машинознавства та транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СУЧАСНИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Сьогодні в Україні та багатьох країнах світу епідемія коронавірусу стала краш-тестом не лише для медицини, а й для освіти. Ми побачили, що вона не готова до викликів, відчули, наскільки відірвана від життя система підготовки і перепідготовки вчителів. Це з одного боку. А з іншого – спостерігаємо, як в екстремальній ситуації мобілізувалися вчителі. У приватних школах – зразу, в державних – розкачувалися перші тижні карантину, а після канікул більшість перейшла на уроки онлайн. Усе довелося робити з коліс [3].

Ця ситуація спонукала нас ознайомитись із досвідом організації дистанційного навчання школярів в Україні та інших державах. Спочатку зазначимо, що насправді дистанційне навчання – це не просто уроки по Інтернету. Для його організації потрібні електронні ресурси, спеціальним чином організована самостійна робота учнів, система контролю знань. І бажано, щоб усе це було зібране на одній платформі, щоб учні чи батьки не ганяли по різних сайтах і електронних поштах своїх учителів. Чи є все це в нас? Запитання риторичне.

Аналіз реальної ситуації в Україні дозволяє стверджувати, що нині дистанційне навчання зводиться до двох крайнощів: перша – все скинули на самостійне вивчення (Вайбер багатьом у поміч) і друга – просто перенесли традиційні уроки онлайн. Але вже тепер стає зрозуміло, що все це теж не працює ефективно.

Сьогодні, коли вже дещо зменшились перші подиви дітей від уроків онлайн, коли почали притуплятися відчуття новизни, для вчителів стало очевидним, що недостатньо просто віщати дітям з блакитного екрана так, як вони це робили у класі. Потрібно знати методики дистанційного навчання. Адже урок по Інтернету відрізняється від уроку наживо, тут звичні методи і

прийоми працюють інакше. Вчителі мають оволодіти інструментами, які допоможуть організувати клас, мотивувати учнів, налагодити фідбек. Поки що в цьому доводиться розбиратися методом проб і помилок, причому сьогодні на вчора. Методики – стали другим серйозним викликом і величезною відповідальністю, із якими можуть впоратись не всі [3].

Та не все в організації дистанційного навчання залежить від учителів. Самі учні мають бути вмотивовані навчатися. Педагоги скаржаться, що під час уроків онлайн деякі школярі саботують роботу (порушують дисципліну чи займаються своїми справами, відключивши камеру або звук). Карантин чітко показав, що в більшості школярів не сформовані такі важливі для життя навички як, наприклад, вміння працювати з інформацією. Викладання у школі було й залишається репродуктивним, за своїм характером: учитель розжував – діти проковтнули. Не розжував – спитали маму або репетитора, не допомогло – списали на контрольній. Тепер школярі, які звикли лише ковтати не докладаючи зусиль, чекають, що їм розжують усе батьки або розповідь учитель із блакитного екрана. Але дистанційне навчання так не працює [3].

Лежить відповідальність за таку ситуацію й на батьках, – самостійність і організованість своїм дітям мали прищепити вони. І тепер найбільше проблем із дистанційним навчанням у тих дітей, котрі завжди відчували гіперопіку та тиск із боку батьків.

Сьогодні очевидно, що для організації ефективної системи дистанційного навчання потрібно зробити кілька кроків. Це важливо і для нинішнього карантину, і на майбутнє, щоб сезонний грип не вирубував на кілька тижнів школи, як це бувало завжди. Зокрема, *насамперед* важливо забезпечити якісний швидкісний Інтернет, і не лише в кожній школі в місті та селі, а й у кожній домівці. У Мінцифри обіцяють, що до 2024 року всі населені пункти матимуть доступ до високошвидкісного Інтернету [3]. Проте навчати школярів потрібно вже сьогодні. На запитання вчителів, «Як провести оцінювання учнів, з якими немає зв'язку?» в.о. міністра освіти і науки Любомира Мандзій радить використовувати різні технічні засоби для організації освітнього процесу. Зокрема, «Якщо учень немає інших технологій, то і звичайний телефонний зв'язок може слугувати інструментом для взаємодії між учителем та учнем» [1]. Проте залишається відкритим питання «Хто буде оплачувати телефонні послуги – держава чи сам учитель?» Адже в ситуації, що склалась нині, зазначає О. Онищенко, вчителі жартують, що тепер працюють на державу на власній техніці, та ще й із власним Інтернетом [3].

Вищезазначене спонукає нас ознайомитись із досвідом інших країн, які теж потерпають від епідемії коронавірусної інфекції COVID-19. Отже, як

освітні системи Німеччини, Польщі та Великої Британії працюють в умовах пандемії?

В **Німеччині**, як зазначає Н. Спринчан [2], журналістка, викладачка мовних курсів, яка має багато контактів серед учителів та викладачів, а також переймається освітою власних онуків. «Молодші школярі вільно гуляють. Їм не дали завдань і не навчають дистанційно. Вважається, що вони надолужать все пізніше. Це стосується навіть тих, хто закінчує молодшу школу й переходить на вищі ступені, як мій старший онук, – розповідає пані Спринчан. – Мовні курси для іноземців, котрі є обов'язковими, з іспитом на рівень «А1», працюють дистанційно через Skype. Так само проводиться навчання школярів випускних класів, які готуються до екзаменів. Особливо це стосується гімназистів, бо від результатів іспитів залежить, чи потраплять вони саме до того вишу, до якого планують. Усі, хто «поміж ними», отримали завдання для самостійного навчання вдома». За словами Наталії Спринчан, найлегше виявилось студентам. Відвідування лекцій і раніше не було для них обов'язковим: текстові версії можна було знайти в закритій університетській освітній інтернет-системі за кодом курсу, на який студент записався. Хіба що слухати їх наживо було цікавіше. Зараз професори ще й пропонують відео своїх виступів. Тому студенти взагалі нічого не пропускають і не відстануть.

Але це загальна картина. У деталях можуть бути розбіжності, бо за освіту відповідає влада конкретних федеральних земель, а не федеральний уряд. Вплив на організацію (не на зміст, що є компетенцією землі) навчального процесу має ще й місцеве керівництво, яке може пропонувати ті чи інші форми дистанційного навчання. А ще існують інтернет-платформи із заняттями за узагальненими програмами з різних шкільних дисциплін. Суспільні канали телебачення транслюють уроки з різних дисциплін для різних класів за оголошеною програмою. «Робиться багато, але обходиться без централізації, – підсумовує пані Спринчан. – Важливо не «пройти» програму, а набути певного обсягу знань. Це і є принципом освіти в Німеччині» [2].

Про досвід навчання у **Польщі** розповіла вчителька з Кракова Урсула Сек. «Учителі проводять уроки в інтернеті. Якщо це неможливо, вони надсилають робочі аркуші для заповнення, запитують домашні завдання, використовуючи різні можливості, – каже пані Сек. – Учні, наприклад, роблять фотографії виконаних робіт та надсилають їх учителям. Вони зв'язуються електронною поштою чи телефоном, допомагають, можуть пояснювати частини матеріалу. Також передають відео, зараз їх дуже багато в інтернеті. Видавці вже готують посібники для навчання на відстані. Це новий виклик, але ним якось намагаються керувати. Чесно кажучи, в умовах пандемії, де хвороби та смерть – це повсякденне життя, наука відходить трохи на другий план» [2].

Приклад організації дистанційного навчання у **Великій Британії** можна знайти на офіційних інтернет-сторінках шкіл: там публікується не тільки розклад онлайн-занять, а й приблизний рекомендований режим робочого дня школярів. Але вчителі окремо наполягають на особливій увазі до збереження психологічного комфорту учнів, навіть якщо від цього постраждає якість навчання. Британське ставлення до ситуації карантину передає допис, який став хітом місцевого сегмента Facebook і далеко за його межами. «Не переживайте, що діти відстануть від програми. Вони зараз усі в одному човні й буде все у порядку. – Йдеться у дописі. – Коли ми повернемося у класи, то все відкоригуємо й надолужимо з того місця, де вони зупинилися. Наші вчителі в цьому експерти! Не воюйте з дітьми через те, що вони не хочуть робити математику! Не зривайтеся на них через те, що не дотримуються графіка. Не карайте двома годинами навчання, якщо вони сперечаються. Все, що я можу вам сказати зараз: психіка вашої дитини в цій ситуації набагато важливіша за її академічні знання. І те, як вона почуватиметься зараз, усі чотири тижні, залишиться в її пам'яті на все життя. Зважайте на це щодня» [2]. Ця психотерапевтична інструкція швидко набуває популярності і в Україні, оскільки рівень тривожності щодо майбутнього дітей, а також страх не впоратись із самостійним навчанням, характерні для батьків у різних куточках світу.

Крім вищезазначеного, дуже важливо зрозуміти санітарні вимоги до навчання онлайн: діти пів дня сидять перед комп'ютерами, а потім ще роблять уроки (іноді теж за комп'ютером). Потрібно зрозуміти, яким має бути розклад занять, яка тривалість уроків і перерв, обсяги домашніх завдань. Інакше онлайн уроки вирішать одні проблеми, але додадуть інших. Тому, зауважує О. Онищенко, пам'ятаймо, що дистанційне навчання під час карантину – справа не лише вчителів. Розділімо з ними цю відповідальність [3]. Проте, в ситуації тривалого карантину, стало зрозуміло, що сподіватися на швидке налагодження бездоганної роботи в незвичних умовах не варто: до цього повинні бути готові і вчителі, і учні [2].

Список використаних джерел

1. Кущенко А. Як провести оцінювання учнів, з якими немає зв'язку. URL: <http://www.ukr.life/uk/osvita/yak-provesti-otsinyuvannya-uchniv-z-yakimi-nemaye-zv-yazku/> (дата звернення: 04.05.2020).
2. Навчання попри карантин. URL: <https://tyzhden.ua/Society/242168> (дата звернення: 25.04.2020).
3. Ставлення вчителів до дистанційного навчання. По той бік екрану. URL: <https://pedpresa.ua/201801-stavlennya-vchyteliv-do-dystantsijnogo-navchannya-po-toj-bik-ekranu.html> (дата звернення 30.04.2020).